

_____ hokimligi
maktabgacha va maktab ta'limi
boshqarmasi

_____ maktabgacha va
maktab ta'limi bo'limi tasarrufidagi
___-umumiy o'rta ta'lim maktabi
kimyo fani o'qituvchisi

_____ning
20__-20__-o'quv yiliga 10-sinflar uchun
I chorak

DARS
ISHLANMALARI

20__-20__-o‘quv yili uchun tuzilgan 10-sinf kimyo fanidan I chorak taqvimiy mavzu rejasi

№	Mavzu nomi	Soat	Sana	Izoh
1.	Organik kimyo tarixi. Organik birikmalarning o‘ziga xos xususiyati	1		
2.	Organik birikmalar tuzilish nazariyasi	1		
3.	Organik birikmalarda uglerodning valentligi va oksidlanish darajasi	1		
4.	Izomeriya va uning turlari	1		
5.	Organik birikmalarning sinflanishi	1		
6.	Organik birikmalarga xos reaksiya turlari	1		
7.	Organik birikmalar nomenklaturasi	1		
8.	1-Nazorat ishi	1		
9.	Organik birikmalar nomenklaturasi va izomeriyasiga oid masala va mashqlar yechish	1		
10.	Amaliy mashg‘ulot. Organik birikmalarning namunalari bilan tanishish va qiyoslash	1		
11.	Amaliy mashg‘ulot. Organik birikmalar tarkibini tahlil qilish	1		
12.	Alkanlar	1		
13.	Alkanlarning izomeriyasi va nomlanishi	1		
14.	Alkanlarning olinishi va fizik xossalari	1		
15.	Alkanlarning kimyoviy xossalari va ishlatilishi	1		
16.	Sikloalkanlarning tuzilishi. Izomeriyasi va nomlanishi	1		
17.	2-Nazorat ishi	1		
18.	Sikloalkanlarning olinishi, xossalari va ishlatilishi	1		

Sana:				
Sinf:				

Mavzu: Organik kimyo tarixi. Organik birikmalarning o‘ziga xos xususiyatlari.

Darsning maqsadi:

Ta’limiy: atrofimizda sodir bo‘layotgan hodisa va jarayonlarni hamda kimyo fani ko‘plab sohalar rivojlanishida jiddiy ahamiyatga ega ekanligi tushuntirish, ular mavzu asosida kerakli bilim va ko‘nikmalar hosil qilish, mavzuga oid tarqatilgan topshiriqlarni yakka va guruh holatida o‘rganib, o‘zlashtirishga erishish. Suhbat-muhokama orqali o‘quvchilarning ongi mavzuni qay darajada o‘zlashtirganligini nazorat qilish.

Tarbiyaviy: o‘quvchilarda qiziquvchanlik, topqirlik, hozirjavoblik, ijodiy qobiliyatni shakllantirish, mustaqillikka va ijodkorlikka o‘rgatish, past o‘zlashtiruvchi o‘quvchilarning fikrlash qobiliyatini o‘stirish

Rivojlantiruvchi: o‘quvchilarning xotirasini shakllantirish, dunyoqarashini kengaytirish, ularni mantiqiy fikrlashga o‘rgatish, masalalar yechishdagi qobiliyatni shakllantirish.

O‘quvchilarda shakllantiriladigan tayanch kompetensiya elementlari:

Kommunikativ kompetensiya:

Jamiyatda o‘zaro muloqotga kirishish uchun kundalik hayotda uchraydigan kimyoviy birikmalar va mazkur birikmalarning nomini faqatgina ona tilida emas, balki xorijiy tillarda ham bilish.

Axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi:

mediamanbalardan zarur ma’lumotlarni izlab topa olish. Xavfsizlik choralari haqida bilish.

Dars jihozi: mavzuga oid rasm, ko‘rgazmalar va tarqatma materiallar, o‘quv qurollari, elektron materiallar.

Darsning borishi:

No	Bo‘limlar	Vaqt
1	Tashkiliy qism	3 daqiqa
2	O‘tgan mavzuni mustahkamlash	5 daqiqa
3	Yangi mavzu bayoni	15 daqiqa
4	Yangi mavzuni mustahkamlash	10 daqiqa
5	O‘quvchilarni rag‘batlantirish. Darsni yakunlash.	10 daqiqa
6	Uyga vazifa	2 daqiqa
Jami		45 daqiqa

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so‘rash: a) Savol – javob o‘tqazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

Qadimda misrliklar va rimliklar o‘simlik moddalarida mavjud bo‘lgan indigo va alizarin bo‘yoqlaridan foydalanganlar. Ko‘pgina xalqlar shakar va kraxmalli xomashyolardan alkogolli ichimliklar va sirka tayyorlash sirlarini bilishgan. O‘simlik moylari, hayvon yog‘lari, shakar, qatronlar, zaharli moddalar o‘sha paytda olingan va ishlatilgan organik moddalar hisoblanadi.

B moddalarning tarkibi, tuzilishi, xossalari va o‘zgarishlarini, shuningdek, bu o‘zgarishlarda

sodir bo‘ladigan hodisa-jarayonlarni o‘rganadigan fan. Demak, organik kimyo organik moddalarning tarkibi, tuzilishi, xossalari va o‘zgarishlari haqidagi fan ekanini ko‘rsatadi. Olimlar dastlab tabiatni “tirik” va “jonsiz” deb ataluvchi ikki guruhga ajratishgan. Tirik, ya’ni o‘simlik va hayvon organizmlarini tashkil etuvchi moddalar “organik”, qolgan barcha moddalar noorganik yoki mineral moddalar deb ta’riflangan. Bu talqin “hayotiy nazariya” (vita – “hayot”) dan kelib chiqqan edi. Kimyo tarixida organik va noorganik moddalar, ya’ni minerallarni, hayvonlar, o‘simliklar olamini farqlovchi vitalizm nazariyasi yetakchi rol o‘ynadi. Vitalistik qarashlarga ko‘ra, organik moddalar noorganik moddalardan farqli o‘laroq, “hayot kuchi”ga ega. Shundan kelib chiqib noorganik moddalardan organik birikmalarni sintez qilib bo‘lmaydi, deb taxmin qilingan.

Abu Bakr ar-Roziy kimyo tarixida birinchi bo‘lib moddalarni 3 guruhga: o‘simlik, hayvon va mineral moddalarga ajratgan.

1675-yilda **Nukolas Lemer**i o‘zining mashhur “Cours de Chimie” – “Kimyo kursi” asarini nashr ettirdi. Mazkur asarida u ham tabiiy birikmalarni uchta sinfga ajratdi: mineral, o‘simlik va hayvon. Tez orada bu tasnif qabul qilindi.

IV. Yangi mavzuni mustahkamlash

Nima uchun karbonat angidrid organik birikma hisoblanmaydi?

Karbonat angidrid tabiiy ravishda turli noorganik kimyoviy jarayonlar natijasida hosil bo‘ladi. U vulqonlar, minerallar va boshqa jonsiz narsalardan ajralib chiqadi. Organik va noorganik moddalar o‘rtasida aniq chegara qo‘yish biroz murakkab, masalan, karbonat angidrid tirik organizmlarning nafas olishidan ham hosil bo‘ladi. Organik birikmalar asosan C – H, C – C bog‘ orqali hosil bo‘ladi. Organik moddalar uglevodorodlar va ularning hosilalari hisoblanadi. Karbonat angidridda uglerod va kislorod o‘rtasida kovalent bog‘ bor, lekin odatda organik modda sifatida ko‘rilmaydi.

V. Darsni yakunlash: o‘quvchilarni yutuq va kamchiliklarini muhokama qilish, rag‘batlantirish.

VI. Uyga vazifani e‘lon qilish: yangi mavzuni to‘liq takrorlash va yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

O‘IBDO‘: _____ (imzo) _____ (sana)

Sana:			
Sinf:			

Mavzu: Organik birikmalar tuzilish nazariyasi.

Darsning maqsadi:

Ta'limiy: atrofimizda sodir bo'layotgan hodisa va jarayonlarni hamda kimyo fani ko'plab sohalar rivojlanishida jiddiy ahamiyatga ega ekanligi tushuntirish, ular mavzu asosida kerakli bilim va ko'nikmalar hosil qilish, mavzuga oid tarqatilgan topshiriqlarni yakka va guruh holatida o'rganib, o'zlashtirishga erishish. Suhbat-muhokama orqali o'quvchilarning ongi mavzuni qay darajada o'zlashtirganligini nazorat qilish.

Tarbiyaviy: o'quvchilarda qiziquvchanlik, topqirlik, hozirjavoblik, ijodiy qobiliyatni shakllantirish, mustaqillikka va ijodkorlikka o'rgatish, past o'zlashtiruvchi o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini o'stirish

Rivojlantiruvchi: o'quvchilarning xotirasini shakllantirish, dunyoqarashini kengaytirish, ularni mantiqiy fikrlashga o'rgatish, masalalar yechishdagi qobiliyatni shakllantirish.

O'quvchilarda shakllantiriladigan tayanch kompetensiya elementlari:

O'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasi:

kimyo fani va undagi asosiy qonuniyatlar haqida bilish, doimiy ravishda o'zini o'z rivojlantirib, kamolotga intilish, kimyo bo'yicha bilimlarni mustaqil ravishda oshirib borish.

Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi:

jamiyatda o'z o'rnini bilgan holda tabiatdagi voqea, jarayonlarga daxldorlikni his etib, kimyoviy moddalardan iborat bo'lgan tabiat boyliklarini muhofaza qilish ishlarida faol ishtirok qilish.

Dars jihozi: mavzuga oid rasm, ko'rgazmalar va tarqatma materiallar, o'quv qurollari, elektron materiallar.

Darsning borishi:

№	Bo'limlar	Vahti
1	Tashkiliy qism	3 daqiqa
2	O'tgan mavzuni mustahkamlash	5 daqiqa
3	Yangi mavzu bayoni	15 daqiqa
4	Yangi mavzuni mustahkamlash	10 daqiqa
5	O'quvchilarni rag'batlantirish. Darsni yakunlash.	10 daqiqa
6	Uyga vazifa	2 daqiqa
Jami		45 daqiqa

I. Tashkiliy qism: a) Salomlashish. b) Davomatni aniqlash.

II. Uyga vazifani so'rash: a) Savol – javob o'tqazish. b) Topshiriqlarni tekshirish.

III. Yangi mavzu bayoni:

O'rganiladigan tushunchalar:

Organik birikmalar tuzilish nazariyasining yuzaga kelishi

- organik birikmalar tuzilish nazariyasining yuzaga kelishi;
- Butlerovning tuzilish nazariyasi qoidalari.

XIX asr boshlarida organik kimyoda tartibsizlik hukm surdi. Olimlar moddaning sifat va miqdoriy tarkibini aniqlay olishdi, ammo atomlarning molekularlarga qanday birlashishi haqida tasavvurga ega emas edilar. Kimyoviy reaksiyalar reaksiya tenglamalari bilan emas, balki so'zlar bilan tasvirlangan edi.

1861-yilda nemis tabiatshunoslari kongressida A. Butlerov o'zining "Moddalarning kimyoviy tuzilishi to'g'risida"gi ma'ruzasida uglerod atomi va uning maxsus xususiyatlariga asoslangan atomistik nazariyadan foydalanishni taklif qildi. U uglerod

atomlari o'rtasida kimyoviy bog'lanishning paydo bo'lish imkoniyatini ta'kidladi. U molekulada atomlarning joylashish tartibini ifodalovchi struktura tushunchasini fanga kiritdi.

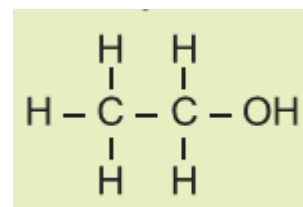
Butlerovning organik birikmalarning kimyoviy tuzilish nazariyasi quyidagicha ta'riflanadi: "Murakkab zarrachaning kimyoviy tabiati uning tarkibini tashkil etuvchi moddiy zarrachalar tabiati, ularning miqdori va kimyoviy tuzilishi bilan belgilanadi". Zamonaviy nazariya organik birikmalarning xossalari va ularning reaksiya qobiliyatini taxmin qilish, yo'naltirilgan organik sintezni amalga oshirish, organik birikmalar va ularning xossalari bo'yicha ma'lumotlar to'plamini tizimlashtirish (tasniflash) imkonini beradi.

1. Organik birikmalar molekulasidagi hamma atomlar bir-biri bilan ma'lum izchillikda bog'langan, bunda ularning bir-biri bilan birikishi uchun kimyoviy moyillikning muayyan qismi sarflanadi.

Molekuladagi atomlar birikmalarining ketma-ketligi kimyoviy tuzilish deb ataladi va struktura formula bilan aks ettiriladi. Organik birikma molekulasidagi uglerod atomlarining birikish ketma-ketligiga uglerod skeleti deyiladi. Kimyoviy tuzilish strukturaviy formula bilan ko'rsatilishi mumkin, unda kimyoviy bog'lanishlar chiziqcha bilan ifodalanadi.

Strukturaviy formulalarni tuzishda quyidagi algoritmdan foydalanish mumkin:

- uglerod skeletini yasash;
- uglerod atomlari to'rt valentli, vodorod atomlari bir valentli, kislorod atomlari ikki valentli bo'lishini hisobga olish;
- vodorod belgisini qo'yish.

Atomlar orasidagi barcha kimyoviy bog'lanishlar ko'rsatilgan strukturaviy formulalar to'liq formulalar deb ataladi. Biroq qisqartirilgan strukturaviy formulalar ko'proq qo'llanadi, ularda bog'lanishlar hatto ko'rsatilmaydi. Masalan, etanolning to'liq strukturaviy formulasi:

IV. Yangi mavzuni mustahkamlash

1. Birikmalarning strukturaviy formulalarini yozing: $\text{C}_2\text{H}_5\text{Cl}$, CH_4O , CH_5N , CH_4S .
2. $\text{C}_4\text{H}_{10}\text{O}$ tarkibida yettita birikma ma'lum. Ularning strukturaviy formulalarini yozing.

V. Darsni yakunlash: o'quvchilarni yutuq va kamchiliklarini muhokama qilish, rag'batlantirish.

VI. Uyga vazifani e'lon qilish: yangi mavzuni to'liq takrorlash va yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

O'IBDO': _____ (imzo) _____ (sana)

*v**eb-saytimiz: Zokirjon.com***

*Zokirjon.com. v**eb-sayiti orqali o‘zingiz uchun kerakli hujjatlarni yuklab olishingiz mumkin.***

Zokirjon Admin bilan

90-530-68-66, 91-397-77-37 nomerga murojaat qilishingiz, shu nomerdagi telegram orqali bog‘lanishingiz nza456 yoki nza445 izlab telegramdan yozishingiz so‘raladi.

Telegramda murojaatingizga o‘z vaqtida javob beriladi

38 listdan iborat kimyo 10-sinf

I chorak konspektini to‘loq holda olish uchun telegramdan yozing.

Telegram kanalimiz:

@Maktablar_uchun_hujjatlar

To‘lov uchun: UZCARD *880*9860230104973329*summa#

Plastik egasi Nabiyev Zokirjon

DIQQAT!!!

Sizga bu **OMONAT** qilib beriladi.
To‘liq holda olganingizdan so‘ng:
Faqat o‘zingiz uchun foydalaning.
Hech kimga bermang hattoki eng yaqin insoningizga ham.
Internet orqali v**eb-saytlarga** joylamang.
Kanal va gruppalarga tarqatmang.

OMONATGA

HIYONAT QILMANG.

***Bizni hizmatdan foydalanib qulay imkoniyatga ega bo'ling!
Bizda maktablar uchun quydagi hujjatlar mavjud.***

- 1. 1-11-Sinflar uchun kelajak soati ish reja va konspektlari**
- 2. 1-11-Sinflar uchun barcha fanlardan to'garak hujjatlari**
- 3. Sinf rahbar hujjatlari**
- 4. Metodbirlashma hujjatlari**
- 5. Ustama hujjatlari**
- 6. 1-11-Sinflar uchun barcha fanlardan konspektlar va tezislar**
- 7. 1-11-Sinflar uchun Ish rejalar (Taqvim mavzu rejalar)**
- 8. Maktab ish hujjatlari**
- 9. Direktor ish hujjatlari**
- 10. MMIBDO' ish hujjatlari**
- 11.O'IBDO' ish hujjatlari**
- 12.Psixolog hujjatlari**
- 13.Xotin-qizlar qo'mitasi ish hujjatlari**
- 14.Kutubxona mudirasi ish hujjatlari**
- 15.Besh tashabbus hujjatlari**
- 16. Ommalashtirish uchun dars ishlanmalar va ochiq dars ishlanmalar, taqdimotlar, slaydlar**